

Naturskyddsföreningen

2017-03-11

Strandskydd & Allemansrätt

Hur funkar det och varför är det viktigt

MVVF 11/10-22 2022

mia.svedang@naturskyddsforeningen.se

Innehåll:

- Allemansrätten
- Strandskydd – så funkar det
- Varför behövs strandskydd?
- Exploatering av stränder
- Vad tycker allmänheten?
- Leder slopat strandskydd till landsbygdsutveckling?
- Nytt politiskt läge - Vad händer..?
- Naturskyddsföreningen och strandskyddet

Naturskyddsföreningen

Naturskyddsföreningen

- Sveriges största miljöorganisation – ca 200 000 medlemmar
- 270 kretsar
- Religiöst och politiskt obunden
- Bildades 1908
- Egen miljömärkning -Bra Miljöval

Bra Miljöval

Naturskyddsföreningen

Allemansrätten

1

Allemansrätten ger oss alla tillgång till naturen

- **Sedvanerätt** (sedan medeltiden reglerat t ex rätten att färdas över och annans mark) inskriven i **svensk grundlag**
- **Miljöbalken:** ”var och en som utnyttjar allemansrätten eller annars vistas i naturen ska visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med den”
- Begränsar i viss mån **äganderätten**

1930-talet: Det sociala naturskyddet

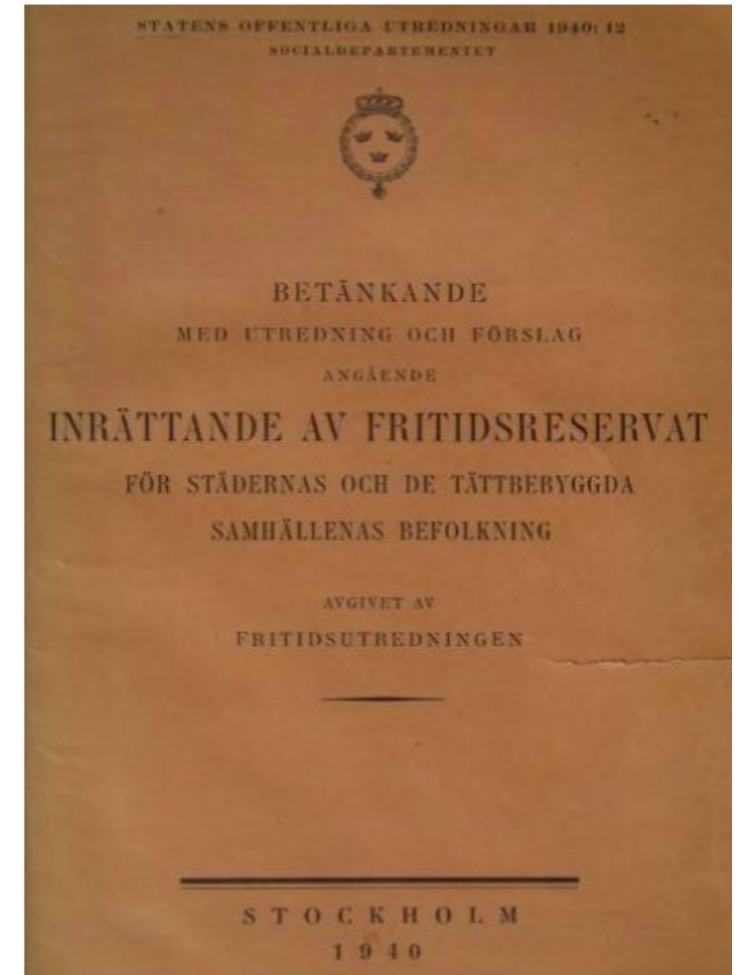
- **Semesterreform** & genombrott för privatbilism
- I den politiska debatten framhölls friluftslivets stora betydelse för **folkhälsan**, samhällets allmänna demokratisering och för **social rättviseutveckling**
- Även den icke jordägande befolkningsgrupper och människor med små inkomster måste få **tillgång till attraktiv natur**
- Naturområden ska skyddas, men inte främst för naturens egen skull, utan för att ge människor möjligheter till **rekreation och naturupplevelser**

Fritidsutredningen 1940 SOU 1940:12

- "Angående inrättande av fritidsreservat för städernas och de tätbebyggda samhällenas befolkning"
- Framhöll den svenska **allemansrätten** och dess mycket stora betydelse för friluftslivets möjligheter och utveckling
- Konstaterade att den **privata fritidsbebyggelsen** blivit ett hinder för allmänhetens friluftsliv + förutspådde att fritidsbebyggelsen skulle öka kraftigt i omfattning efter kriget
- Föreslog att särskilda fritidsreservat/friluftsområden skulle inrättas för allmänheten

Naturskyddsföreningen

Strandskyddet – så funkar det

2

Strandskyddet är en viktig del av allemansrätten

- Ger **alla** tillgång till orörda stränder – oavsett plånbok
- Innebär en oerhört viktig del av det **allmänna naturskyddet**
- Innebär att Sverige står bättre rustat mot **klimatförändringar** än många andra länder

Strandskydd sedan 1950

- 100 meter ut/in (ibland 300 m)
Där får allemansrätten inte inskränkas
- Man kan få dispens – **särskilda skäl** krävs
- Förbudslagstiftning – stor restriktivitet krävs
- **Generellt** strandskydd sedan **1975**
- Nytt syfte: Skydd av **växt- och djurliv 1994**

Under senare år försvagat skydd

- **2009 - LIS-områden:** lättare ge strandskyddsdispenser om det förväntas leda till **landsbygdsutveckling**
- **2014 - länsstyrelsen** får upphäva strandskyddet vid **små sjöar och vattendrag**
- **På senare tid:** Januariavtalet → strandskyddsutredning → proposition (som röstades ner)

Naturskyddsföreningen

Varför behövs strandskydd?

3

Strandskyddet har två syften

- **Allemansrättslig** tillgång till stränder
- Skydda livsmiljön för **växter och djur**

Men också....

- Skyddar mot **klimatförändringens** negativa effekter
- Skydd av **ekosystemtjänster**
- **God miljöstatus** enligt havsmiljöförordningen och vattenförvaltningsförordningen (**MMB**)

Viktig del av allemansrätten

- Sverige är ganska unikt - Vi får bada vid stränder, åka båt nästan överallt, förtöja och övernatta något dygn i båten
- **Inte tillåtet** sätta upp skyltar för att stänga ute allmänheten

Viktigt för den biologiska mångfalden

- **Ca 400 rödlistade arter** har strandzonen som sin livsmiljö
- Produktiv och känslig miljö - speciella förhållanden då det gäller temperatur, näringstillgång och skydd.
- Grunda vikar med undervattensängar – **"Fiskarnas barnkammare"**

Strandskyddet viktigt för klimatet

- Oexploaterade strandområden - **skydd** mot översvämning, ras, skred & erosion
- Växtligheten **dämpar** vågor och strömmar
- **Biologiskt filter** - fångar upp övergödande och giftiga ämnen.
- Undervattensängar - binder stora mängder **koldioxid** (= kolsänka)

...och kommer att bli ännu viktigare

- Framtidens klimat - **fler skyfall och översvämningar**
- **Ökad avrinning** av övergödande ämnen & miljögifter
- ”Att påbörja nya storskaliga byggnationer av fastigheter och infrastruktur längs den svenska kustlinjen är direkt kontraproduktivt gentemot alla hållbarhetsmål”.
(Svensk försäkrings remissvar)

Regeringen saknar klimattänk vid lättade strandskyddsregler

2021-05-03

Att påbörja nya storskaliga byggnationer av fastigheter och infrastruktur längs den svenska kustlinjen är direkt kontraproduktivt gentemot alla hållbarhetsmål. Svensk Försäkring skickar idag in ett remissvar gällande betänkandet Tillgängliga stränder - ett mer differentierat strandskydd och lyfter att klimatförändringarnas effekter kommer att påverka strandskyddet.

Svensk försäkrings hemsida <https://www.svenskforsakring.se/aktuellt/press/pressarkiv/2021/regeringen-saknar-klimattank-vid-lattade-strandskyddsregler/>

Naturskyddsföreningen

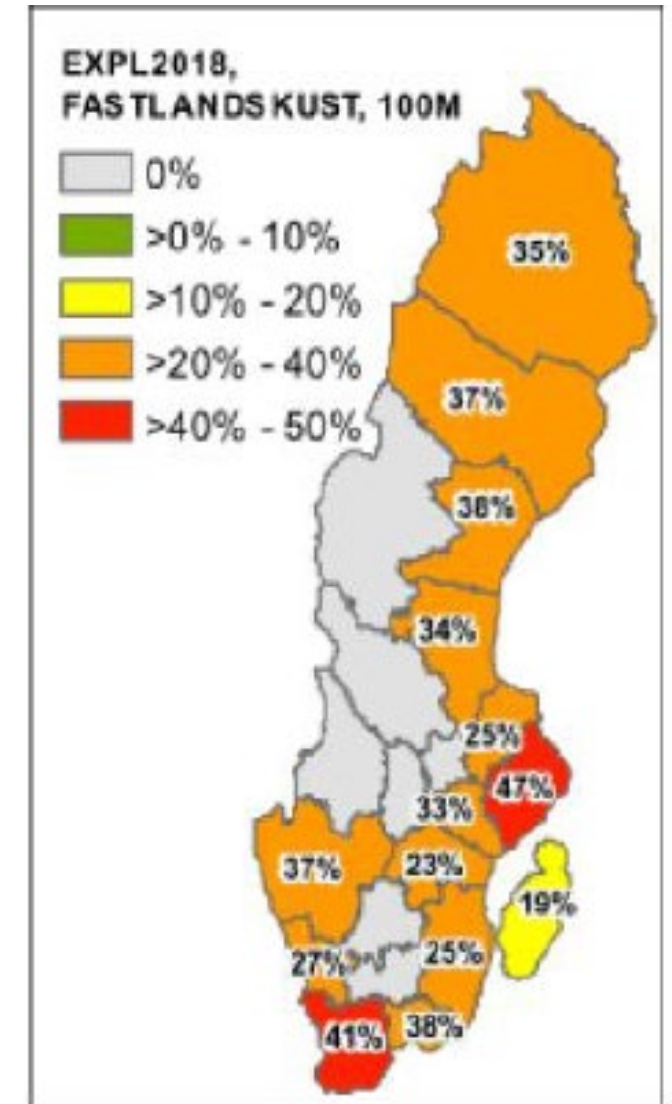
Exploatering av stränder

4

Trots strandskydd exploateras stränder

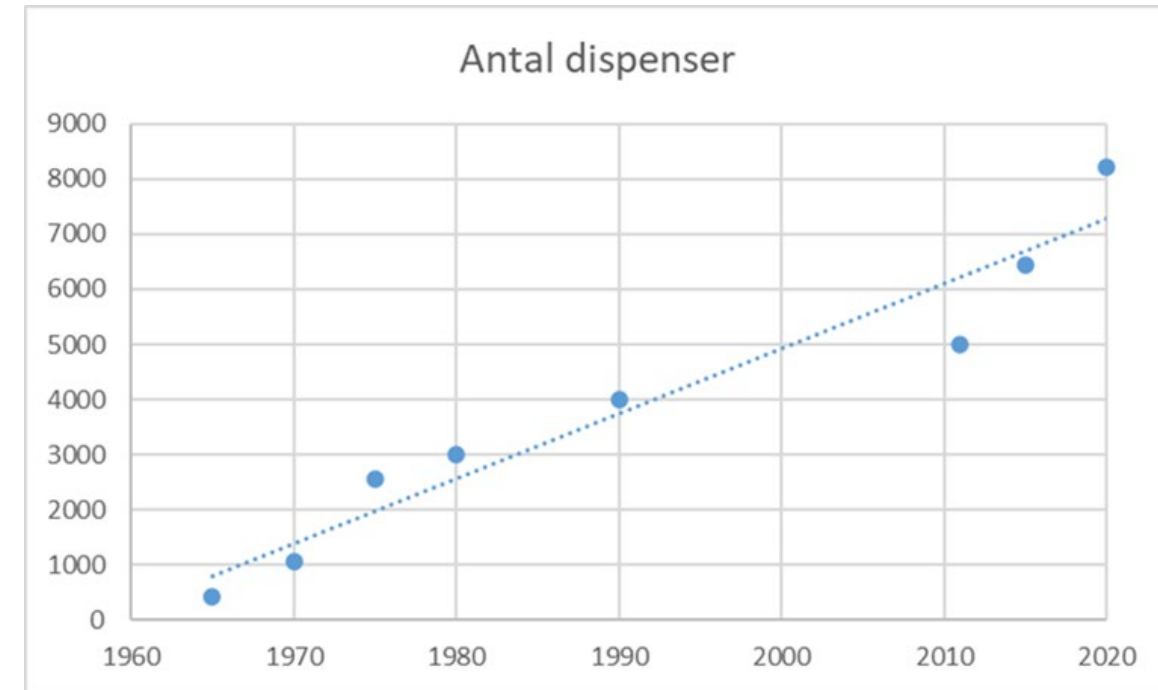
- **Ca 30 % av kusterna** redan exploaterade – i storstadsregionerna ännu mer
- Exploateringen av stränder **ökar** – det gäller såväl sjö- som havsstränder och vid vattendrag

Inte speciellt svårt få dispens

- Antalet dispenser ökar – förra året gavs över 8000 dispenser
- Vanligt att dispensansökningar beviljas – Av totalt 683 granskade strandskyddsärenden i 13 kommuner beviljades dispens i **93 % av fallen**

Källa	År	Kommun/Län	Beviljade	Avslag
Petersson 2006 Examensarbete SLU	2000-2005	Håbo	34	2
		Uppsala	107	9
		Östhammar	190	26
Stuble 2006 Examensarbete LU	2006	Kungsbacka	43	2
Jeppsson Krell 2012 Examensarbete LU	2008-2009	Helsingborg	14	2
		Kristianstad	39	1
		Olofström	25	0
		Ystad	4	3
Zetterberg et al 2021	2012-2017	Luleå	29	0
		Gävle	54	0
		Värmdö	47	0
		Strömstad	23	5
		Trelleborg	23	3
Summa			632	51

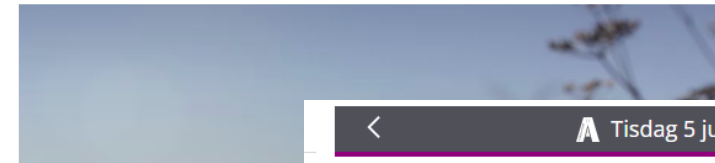

Strandskyddet körs över ibland...

- Artikel i [Arkitekten](#) – granskning visade att högt uppsatta politiker fattade beslut som strider mot lagen – tjänstemännen kördes över
- [Almedalen](#)
- [Täby](#) i somras - ett 30-tal personer badade från "privata" bryggor på kommunens mark som protest

GRANSKNING: Här kör politikerna över tjänstemännen om bygglov och strandskydd

Fler än var tredje medarbetare på samhällsbyggnadskontoret i Upplands-Bro har slutat den senaste mandatperioden. Enligt oberoende experter fattar högt uppsatta politiker beslut som strider mot lagen. "Skolexempel på ren och skär korruption", säger en expert till Arkitekten.

Täby

Badar från helikopterplatta – i protest mot svartbygge

Sju bryggor misstänks bryta mot strandskyddet

Av: Adrian Ericson, Nellie Håkansson

PUBLICERAD: 26 JUNI | UPPDATERAD: 27 JUNI

NYHETER

Tidigare i veckan kunde [Dagens ETC avslöja](#) hur rika villaägare i Täby utanför Stockholm ockuperat allmän mark – med uteplatser, buskar, staket och båtbyggor.

På söndagseftermiddagen badade ett 30-tal personer från bryggorna i protest.

– Vi vill visa att vi har rätt att vara på offentlig mark, säger Joel Ekström Svensson, 29.

< Tisdag 5 juli 2022 >

16:00 - 16:30

Det nya strandskyddet, kommer landsbygdens utveckling verkligen att gynnas?

Ämne: Byggande, Hållbarhet

Arrangör: Svefa

Plats: Adelsgatan 25, "Svefas Gård"

Karta Dela Exportera till kalender Skriv ut

Överskrifning av samhällsfrågan:

Strandskyddsbestämmelserna som gäller generellt vid vatten innebär att det stora delar av våra land- och vattenområden råder begränsningar för hur användningen av dessa områden får förändras. Hur påverkas landsbygdens utveckling av den nya lagstiftningen, blir det bättre eller sämre?

Naturskyddsföreningen

Vad tycker allmänheten?

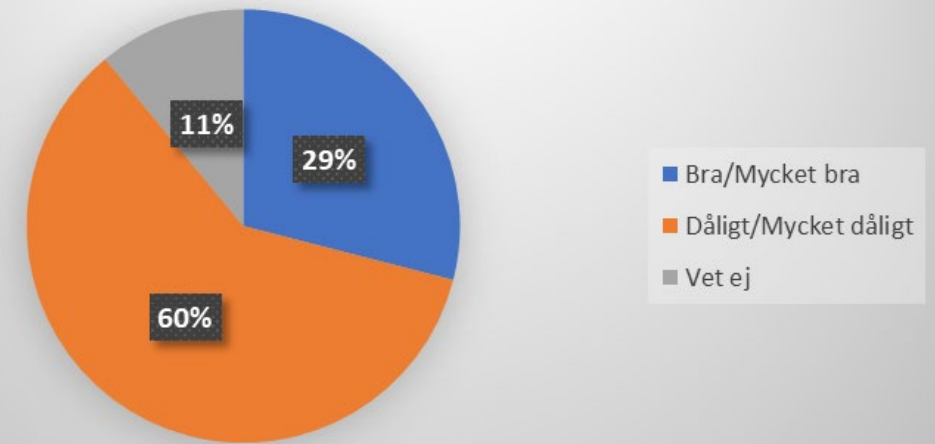
5

Vi ville veta vad allmänheten tycker om strandskyddet

- **60 %** tycker att det är ett **dåligt förslag** att försvaga strandskyddet och göra det lättare att bygga strandnära. **29 %** tycker att det är ett bra förslag

Tycker du att det är ett bra/dåligt förslag att försvaga strandskyddet?

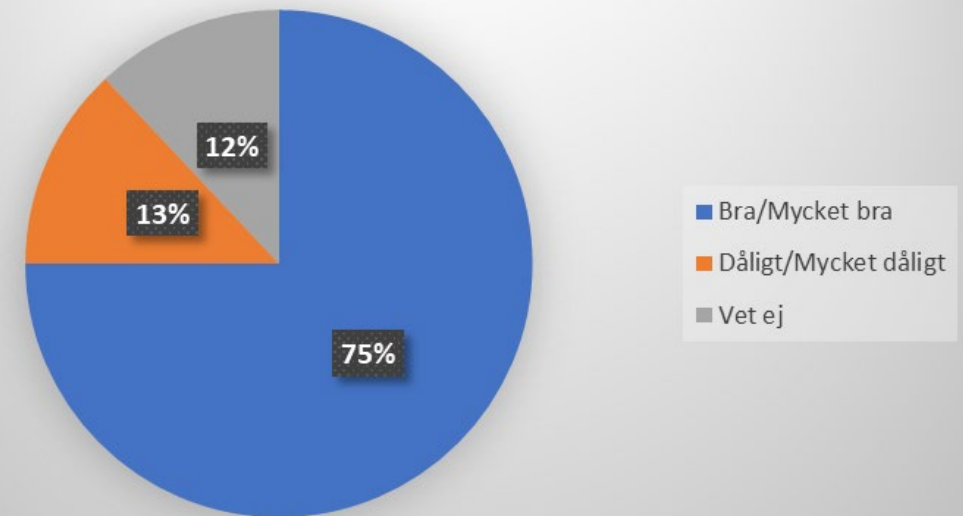

Strandskyddet i exploaterade områden

- **75 %** vill se ett **förstärkt** strandskydd i kraftigt exploaterade områden

Tycker du det vore bra/dåligt om strandskyddet förstärktes i exploaterade områden

Naturskyddsföreningen

Leder slopat strandskyddet till landsbygdsutveckling?

6

LIS-områden

- LIS-systemet 2009 - var tänkt för att gynna landsbygden
- ” LIS-bestämmelserna har inte fått avsedd effekt” (SOU 2020:78)
- Antalet LIS-dispenser ökar varje år – men ändå < 5 % av tot
- Men många av de strandnära **nybyggnationerna** sker m hj av LIS (varav ungefär hälften i Norrland)

Leder upphävt strandskydd till landsbygdsutveckling?

- Många gånger kan orörd natur vara just den unika förutsättning som gynnar en bygd
- **Sportfiskarna** påpekar att små vattendrag ger goda möjligheter till landsbygdsutveckling med möjlighet till lokala intäkter
- ”Det finns ingen större anledning att tro att en försvagning av strandskyddet skulle leda till någon större ekonomisk skjuts framåt för landsbygden” (Ledare ATL Lantbrukets Affärstidning 17/1-21)
- Det som behövs är framför allt **arbetstillfällen** och **samhällsservice**

Naturskyddsföreningen

Nytt politiskt läge – vad händer..?

7

Propositionen En ökad differentiering av strandskyddet släpptes 22/3-22

- Förslagen i propositionen skulle innebära att strandskyddet **försvagas kraftigt**
- Strandskyddet skulle **minskas från 100 till 25** meter vid små insjöar och vattendrag
- I så kallade **strandnära utvecklingsområden skulle** det bli mycket lättare att få dispens – nya särskilda skäl
- Förtydligande av strandskyddet i områden av särskild betydelse för djur- och växtlivet och i starkt exploaterade områden - tveksamt om detta faktiskt leder till skärpt skydd i praktiken

Regeringens proposition
2021/22:168

En ökad differentiering av strandskyddet

Prop.
2021/22:168

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 17 mars 2022

Magdalena Andersson

Hans Dahlgren
(Miljödepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

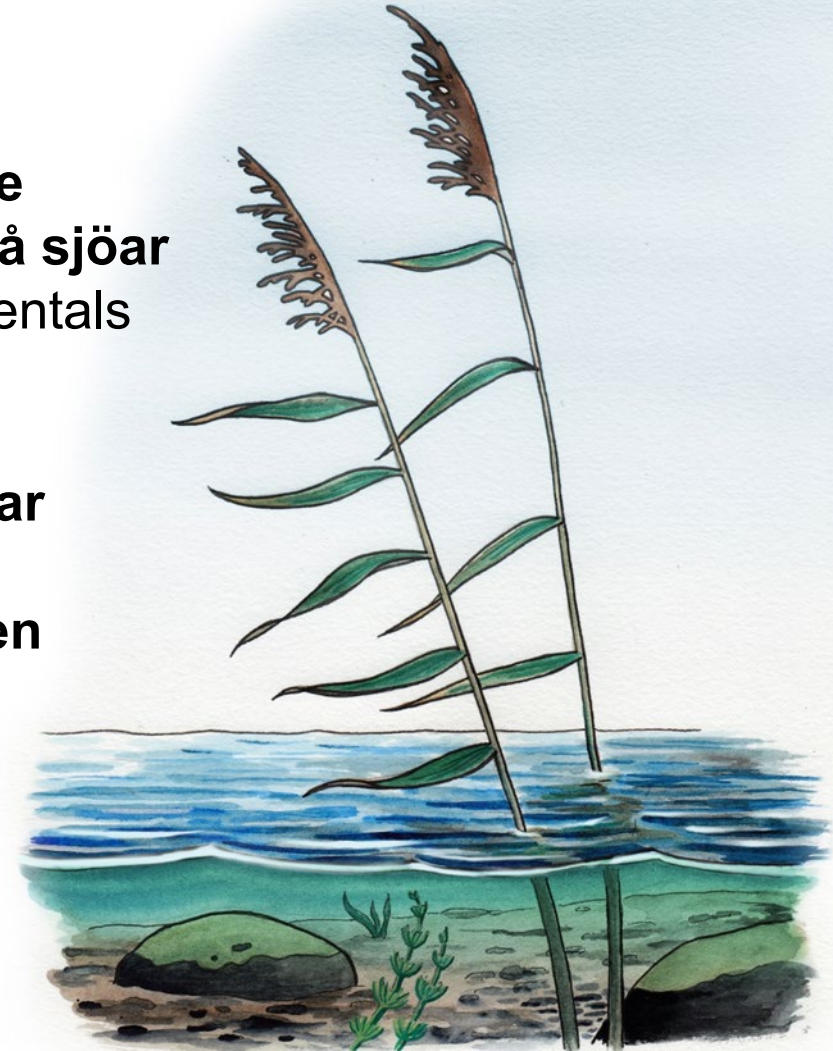
I denna proposition lämnas lagförslag som ökar differentieringen av strandskyddet så att olika områdens varierande skyddsbehov får genomslag och det skapas bättre förutsättningar för strandnära bostäder och näringsverksamheter, främst för småföretagare, besöksnäring och gröna näringar, i områden med lågt bebyggelsetryck. Det lokala inflytandet ökar genom förslagen och det blir betydligt enklare att bygga strandnära i gles- och landsbygd och i små tätorter.

Det föreslås att lättnader i strandskyddet ska gälla i s.k. strandnära utvecklingsområden. Strandskyddsområdet vid små insjöar och smala vattendrag minskas till 25 meter och det blir lättare att få dispens eller undgå det återstående strandskyddet vid sådana vatten under

Förväntade effekter om propositionen skulle bli verklighet

- En stor **nedmontering av naturskyddet i Sverige**
- Bara genom att minska strandskyddet vid **alla små sjöar och vattendrag** minskar naturskyddet med tiotusentals kvadratkilometer
- Försämrade **livsmiljöer** för växter och djur
- Minskar vår förmåga att motstå **klimateförändringar**
- Gör det svårare att uppnå **miljömålen**
- Risk för privatisering – svårare uppnå **friluftsmålen**

Propositionen röstades ner 1/6-22

- M m fl tycker inte att propositionen gick tillräckligt långt
- V vill ha ett fortsatt starkt strandskydd
- Vad händer nu..?

Start / Dokument & lagar / En ökad differentiering av strandskyddet

En ökad differentiering av strandskyddet

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22: MJU27

Var är ärendet nu?

Beslut

Nej till att ändra strandskyddet (MJU27)

Riksdagen sa nej till förslag från regeringen om att lätta på strandskyddet i så kallade strandnära utvecklingsområden. Ett sådant område kännetecknas bland annat av att tillgången till obebyggt strandskyddat område är god, såväl inom området som i den omgivande trakten. I förslaget ingår en minskning av strandskyddsområdet vid små insjöar och smala vattendrag, till 25 meter. Regeringen vill också att det ska bli lättare att få dispens för att kunna upphäva även det återstående strandskyddet vid dessa vatten. Regeringens förslag innebär också att strandskyddet ska stärkas och förtydligas, bland annat i områden som har

Naturskyddsföreningen

Naturskyddsföreningen och strandskyddet

8

Naturskyddsföreningen och strandskyddet

- Naturskyddsföreningen har varit aktiv i strandskyddsdebatten ända sedan skyddet av stränder började diskuteras på 1930-talet
- Naturskyddsföreningens kretsar och länsförbund bedriver ett viktigt arbete i hela landet då de bevakar strandskyddsdispenser och hur lagstiftningen tillämpas och efterlevs

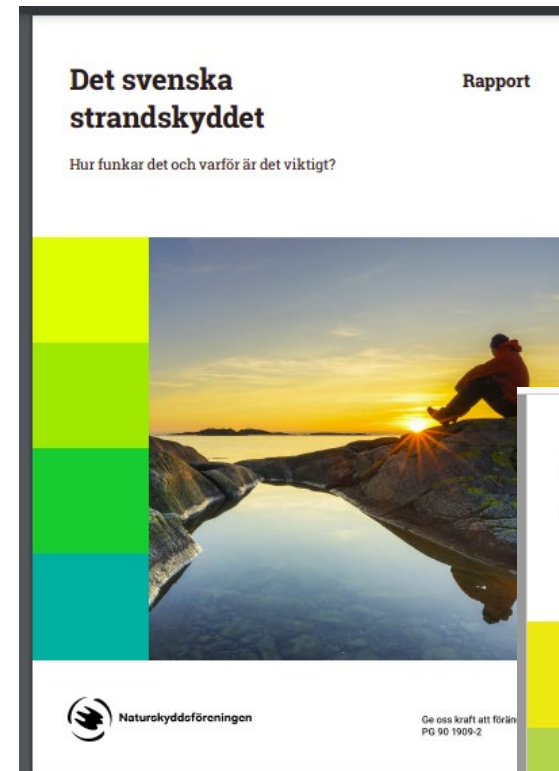
Naturskyddsföreningen

Läs mer om strandskyddet

- Naturskyddsföreningens strandskyddsrapport: Det svenska strandskyddet – Hur det funkar och varför det är viktigt

https://cdn.naturskyddsforening.se/uploads/2022/02/09185319/30797_a2e35c52512eb81.pdf

- Kretshandledning: Att bevaka strandskyddet

Själv tänker jag ofta på....

- Utan strandskyddet skulle landet skärgårdar och kuster **se annorlunda ut**
- Slopat strandskydd är kanske inte det som gynnar **landsbygdsutvecklingen** bäst..?
- Strandskyddet är **bara 100 meter**
- Upphävt strandskydd är en **irreversibel process**
- Bebyggelse på en oexploaterad strand öppnar upp för **ytterligare exploatering**
- De obebyggda stränder som finns kvar är en ändlig resurs som vi måste **bevara till kommande generationer**

TACK!

mia.svedang@naturskyddsforeningen.se

